

KMEČKA STROJNA SKUPNOST
SAVLJE-KLEČE, ZDRUŽENJE

POSAVSKO ŠTEHVANJE

BILTEN SEDEMINŠESTDESETEGA
POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

**POSAVSKO
ŠTEHVANJE**

BILTEN SEDEMINŠTDESETEGA POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

Bilten sedeminšestdesetega Posavskega štehvanja
Savlje, Kleče, Ježica | 28. avgust 2021

Izdala in založila:
Besedilo:
Uredil in oblikoval:
Naklada:
Leto izdaje:
Fotografije:

Kmečka strojna skupnost Savlje-Kleče, združenje
Matej Klemen, Marta Čemažar, Nena Židov, Marko Klemen
Kancijan Zatler
50 izvodov
avgust 2021
Jernej Rodič, Bojan Stepančič (ArtinFoto), Kancijan Zatler, arhiv
posavskega štehvanja

KAJ PRAVZAPRAV JE ŠTEHVANJE?	6
NEKAJ O ZGODOVINI	10
NESNOVNA KULTURNA DEDIŠČINA LJUBLJANE IN SLOVENIJE	16
PROGRAM	21
RAZPIS	22
PRAVILA IN TOČKOVANJE, NAČRT PROGE	24
ORGANIZACIJSKI ODBOR, ČASTNO RAZSODIŠČE, OCENJEVALNA KOMISIJA	27
REZULTATI 66. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA	29
ZAHVALE	31
PRILOGA: ŠTEHVOVEC LETA	32

Kaj pravzaprav je štehvanje?

Posavsko štehvanje je tradicionalna etnološka prireditev ljubljanskega Posavja.

To je igra, pri kateri neporočeni fantje jahajo na konjih in z železnimi kiji razbijajo lesen sod.

Da bi vse teklo čim bolj gladko, se štehrovci že nekaj tednov pred tekmovanjem začnejo pripravljati na skupnih vajah. Za dober rezultat morata biti konj in štehrovec dobro usklajena. Konj mora na štehrovčovo zahtevo pravilno začeti teči, preiti v galop in se na koncu ustaviti. Pri tem mora biti ubogljiv, da ne ovira drugih tekmovalcev in gledalcev.

Štehrovec si za štehvanje izbere spremljevalko, ki ji pravimo dečva. Oba sta oblečena v gorenjsko narodno nošo. Dečva med štehvanjem drži štehrovčev klobuk in ga spodbuja.

Na dan štehanja gredo štehrovci z dečvami in konji pred začetkom tekmovanja v sprevodu po vasi, da se pokažejo vaščanom. Na čelu spreveda gre zapravljiček, na katerem sta harmonikar in štehrovski mojster s spremstvom, za njim se zvrstijo štehovci na konjih, zadaj pa se na lojtrniku pelje štehrovski sod. Ko pridejo na prireditveni prostor, napovedovalec štehrovce, dečve in konje predstavi. In štehvanje se lahko začne.

Štehrovec v desnici drži kovan železen kij oz. štehanj. Dolg je od 40 do 60 centimetrov. Kij ima bunkast ročaj in na koncu zakovano štirioglato konico. Ne sme imeti ostrih robov. Na ročaju ima usnjen pas, ki preprečuje, da bi med tekmovanjem štehrovcu padel iz rok. Vsi tekmovalci imajo enake kije. Z njimi morajo ravnati previdno, saj so sicer zanje ali za konja lahko nevarni.

Sod, ki ga razbijajo med jahanjem, je narejen iz lesenih dog in povezan z leskovimi obroči; teh je običajno 14. Okrašen je z belimi, modrimi in rdečimi črtami, v zadnjem času je na njem zapisana tudi številka, ki opozarja na to, za katero štehvanje po vrsti gre. Sod je nasajen na lesen drog na višini dveh metrov. Nasadi se ga tik pred začetkom igre.

Konji, s katerimi se šteha, so praviloma kmečki, a v zadnjem času je med njimi tudi nekaj nekmečkih. Niso osedlani, lahko so le pregrnjeni z odejo, ki je nanje pripeta s pasom.

Za štehvanje so konji olepšani z barvnimi trakovi, pripetimi v rep in grivo. Proga, po kateri štehrovci jahajo, je na vsaki strani omejena z vrsto nizkih zelenih vej in ograjena z leseno ograjo.

Posavsko štehvanje je tekmovanje, ki ga ocenjuje posebna komisija, sestavljena iz nekdanjih izkušenih štehrovcev.

Zmagovalec lanskoletnega 66. Posavskega štehvanja, **Matic Kosmač**

Štehvovec v elementu, **Matej Tomažič**

Tekmovalcem dodeljujejo točke za konjev galop, moč udarcev, spust ter razbitje obročev, dog in soda. Vsak član komisije ocenjuje eno prvine.

Štehvanje vodi in usmerja štehvovski mojster, izkušen nekdanji štehvovec, navadno tisti, ki se je nazadnje poročil. S pomočniki skrbi za red, da znak za začetek posameznega kroga štehvanja in določi morebitni odmor.

Štehvovec prosto jaha, ne drži se za vajeti, ampak ima roke dvignjene in v desnici vihti kij. Ko pridirja do soda, z vso močjo zamahne po njem. V prvih krogih tekovanja je na sodu le nekaj sledi udarcev, kasneje pa začnejo odpadati obroči, doge in nazadnje še dno. Z razbitjem soda se tekmovalni del štehvanja konča. Ko komisija seštevata točke, štehovci lovijo lesene obroče, ki jim jih meče štehvovski mojster.

Zmagovalca razkrije lovljenje venčka iz suhega cvetja. Štehovci vnovič dirjajo mimo droga. Za njim stoji žena štehovskega mojstra, ki edina ve, kdo je osvojil največ točk in tako zmagal. Vsakemu ponuja zmagovalni venček, vendar ga zadnji hip odmakne in ga po navadi šele v tretjem krogu natakne na kij zmagovalca. Štehovci se zatem z dečvami in konji sprehodijo mimo droga,

kjer jim štehvovski mojster in njegova žena ter organizator čestitajo, z njimi spišejo kozarec vina ter jim podelijo nagrade.

Štehovci konje odpeljejo domov in odidejo na veselico. Ta se navadno zavleče pozno v noč.

Posavsko štehvanje organizirajo vaščani Savelj in Kleč. Zadnja leta ga prireja združenje Strojna skupnost Savlje-Kleče. Za izvedbo štehvanja je potrebnih veliko priprav. Tako člani strojne skupnosti in drugi vaščani vložijo veliko prostovoljnega dela in prostega časa, da se običaj ohranja.

barigla
lesen sod
štebeh
3,5 metra visok
smrekov drog

Nekaj o zgodovini

Štehanje izvira iz Ziljske doline. V Ljubljani so ga Ziljani prvič predstavili leta 1935 v sklopu folklornega festivala Koroški dan na pobudo Franceta Marolta, tedanjega vodje Folklornega inštituta Glasbene matice v Ljubljani. Fantom z ljubljanskega Posavja pa je bila igra tako všeč, da so jo vzeli za svojo. Skozi desetletja je tekmovanje kljub prekinitvi med letoma 1937 in 1954 obdržalo svojo prvotno obliko in se je le malenkostno spreminjalo.

Ni povsem jasno, kako se je štehanje razvilo. Izvor imena je nemški in kaže na prvotni način igre, ko je bilo treba sod zabosti (v nemščini stechen). V Ziljsko dolino v Avstriji naj bi štehanje prišlo iz italijanskega Vidma in naj bi bilo kmečka oblika rimske viteške igre kvintane, pri kateri so vojaki v na kol nataknjeno lutko v diru zasajali kopje. Viteško tekmovanje je bilo v Vidmu priljubljeno že v 18. stoletju, v Avstrijo pa so to igro prinesli furmani, ki so z Dunaja v Trst vozili preko Vidma in Trbiža, vendar so jo nekoliko preuredili. Jezdec so v lesen sod zabijali dolg železen kol. Ker pa kol ni bil dovolj oster, da bi se zasadil v les in sod razbil, so namesto tega začeli uporabljati železne kije.

V Ziljski dolini je štehanje organizirano v povezavi z žeganji in binkoštimi igrami.

Etnomuzikolog France Marolt, ki je v tridesetih letih 20. stoletja raziskoval običaje v Ziljski dolini in v knjigi Tri obredja iz Zilje (1935) poleg visokega reja pod lipo in ziljske ohceti predstavil tudi štehanje, je to konjeniško igro želel pokazati na folklornem festivalu v Ljubljani. Zanj je navdušil fante iz vasi ljubljanskega Posavja: iz Kleč, Savelj, Ježice, Stožic in Male vasi, ki so veljali za dobre jahače in rejce konj.

Prve posavske štehvoce je vodil Janko Snoj, pri vajah za uprizoritev pa je Maroltu pomagal Janez Zwitter iz Zahomca v Ziljski dolini. Vendar se leta 1935 vse ni izšlo po načrtih, saj je bil folklorni festival, na katerem naj bi Posavci štehvali, načrtovan v času spravila poljskih pridelkov. Tako so 6. oktobra na Koroškem dnevu ob slabem vremenu po Cojzovem grabnu, današnji Zoisovi cesti, štehvali Ziljani. 5. julija 1936 je pet Šentvidčanov in štirje Posavci štehvalo na Prosvetnem taboru v Šentvidu nad Ljubljano, ko so proslavljali 70-letnico Blaž Potočnikove čitalnice in se spominjali 1050-letnice smrti sv. Metoda. Fantje z ljubljanskega Posavja so se istega leta organizirali tudi sami in 13. septembra štehvali pred župniščem na Ježici. 11. julija 1937 so Ježičani štehvali na Prosvetnem taboru v Trnovem.

Nobeden od predvojnih štehovcev sam ni bil v Ziljski dolini. Kar so vedeli o štehvanju, sta jim povedala in pokazala Marolt in Zwitter. S tradicijo štehvanja in njegovo vsebinsko platjo torej niso bili prav dobro seznanjeni. Zdelo pa se jim je privlačna in zanimiva konjeniška igra. Pri prenosu na ljubljansko Posavje se je tako štehvanje nekoliko spremenilo. Izgubilo je verski značaj in dobilo bolj tekmovalnega: postalo je neke vrste kmečki šport. Spremenile so tudi vloge nekaterih udeležencev in pojavilo se je nekaj novih elementov. Dečve, ki imajo pri ziljskem štehvanju odločilno vlogo pri izbiri zmagovalca, so se umaknile v ozadje, njihovo vlogo pa je prevzela komisija, ki ocenjuje štehvanje in ob koncu tekmovanja določi zmagovalca na podlagi prejetih točk. Medtem ko so pred vojno štehovci in dečve nosili gorenjske noše, so se v povojnem času želeli bolj zgledovati po ziljskem štehvanju z ziljskimi nošami. Že pred vojno so sicer na štehvanju skušali tudi peti ziljske pesmi in zaplesati kakšen ziljski ples, pa jim to navadno ni uspelo. Tako so kasneje sledili svoji izvedbi prireditve z gorenjskimi nošami.

*Sod lanskoletnega
66. Posavskega štehvanja*

Pred drugo svetovno vojno so štehvanje zadnjič izvedli v Trnovem, nato pa so v Savljah, Klečah in na Ježici na Maroltovo in Snojevo pobudo zopet začeli s tekmovanjem leta 1954. Snój je bil ob pomoči Janeza Marklja glavni organizator štehvanja vse do konca osemdesetih let.

Posavsko štehvanje običajno poteka sredi junija. Skozi zgodovino se je odvijalo na različnih lokacijah na Ježici, v Savljah in Klečah. Leta 1954 so prvo povojno štehvanje organizirali pri Ričnikovem kozolcu v Savljah. V šestdesetih in sedemdesetih letnih je tekmovanje potekalo pri Tomažovc v Savljah, kjer je današnja končna postaja mestnega avtobusa številka 14. Leta 1968 je bilo štehvanje v Klečah pri Unk. Do osemdesetih so ga nekajkrat izvedli tudi pri Šternu na Ježici. V osemdesetih se je dogajanje prestavilo na cesto Urške Zatlerjeve 4 do 9. Potem pa se je pomaknilo v Savlje najprej k Ukcovemu in kasneje k Beznikarjevemu kozolcu pred Dom kmetijske strojne zadruga.

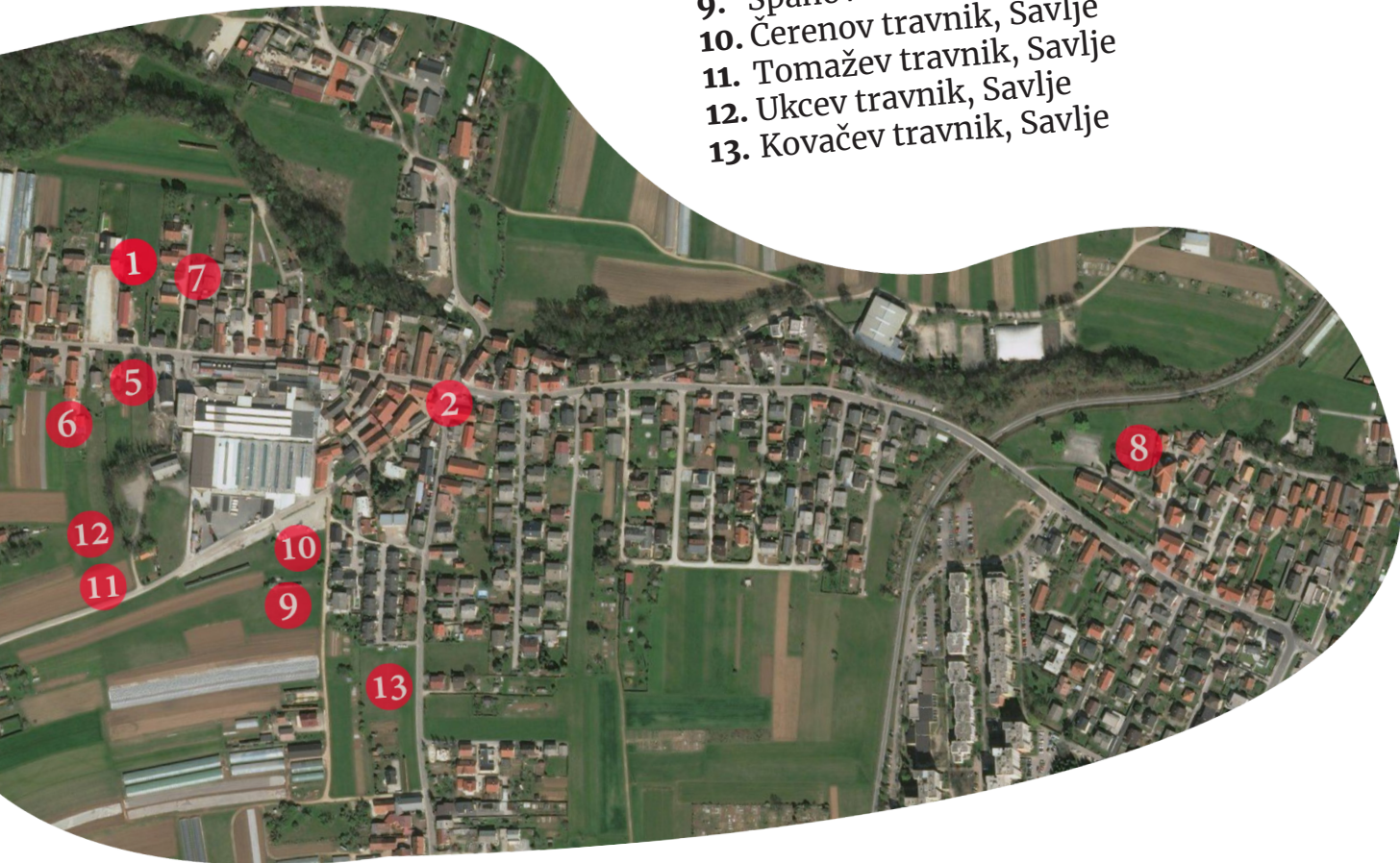
Z letom 2001 je štehvanje dobilo novo lokacijo na župnijskem igrišču na Ježici. Čeprav se je v tem času štehvanje nekajkrat odvijalo v povezavi s praznovanjem farnega dne, ga domačini nisodoživljali kot del žegnanjskega

ceremoniala. Med letoma 2005 in 2012 je bilo pri Španovem kozolcu nasproti diskontne trgovine Metlika na Selanovi ulici. Lokacija štehvanja pa je od leta 2013 na Čerenovem travniku blizu Selanove ulice. Leta 2019 je štehvanje potekalo na začasni lokaciji na Tomaževem (kmetija Dovč) travniku v bližini Metlike, leta 2020 na Ukcevem travniku, letos pa bo na Kovačevem travniku.

NEKDANJE IN SEDANJA LOKACIJA ŠTEHVANJA

1. Peričnikov kozolec, Savlje
2. pri Tomažovc, Savlje
3. pri Unk, Kleče
4. Cesta Urške Zatlerjeve 4 do 9, Savlje
5. Matusov kozolec, Savlje
6. pri Ukcu, Savlje
7. Beznikarjev kozolec, Savlje
8. Kališnikov trg, Ježica
9. Španov kozolec, Savlje
10. Čerenov travnik, Savlje
11. Tomažev travnik, Savlje
12. Ukcev travnik, Savlje
13. Kovačev travnik, Savlje

Večkrat so štehvanje izvedli tudi na različnih prireditvah zunaj domačega okolja: leta 1955 so štehvovci s prireditvijo gostovali v Mengeški Loki, leta 1959 na Ljubljanskem festivalu v Tivoliju, leta 1960 ob prazniku občine Ljubljana Bežigrad so štehvali na igrišču nasproti ljubljanskega stadiona, leta 1969 na kopališču pri Šternu v okviru prireditve Kmečka ohcet, leta 2000 na viteških igrah pred Predjamskim gradom, leta 2008 so bili gostje v oddaji Na zdravje na RTV Slovenija. Nad štehvanjem so se že v predvojnem času in kasneje navduševali tudi v okoliških krajih (Šentvid nad Ljubljano, Bukovica pri Vodica, Vodice, Komenda), vendar običaj tam ni zaživel.

Priprave na tekmovanje so se v začetkih posavskega štehvanja začele že vsaj dva meseca pred prireditvijo. Fantje so tekmovali s kmečkimi konji, ki so bili vajeni težaškega dela na polju. V zadnjem času, ko so konje na polju zamenjali stroji, pa v ospredje prihajajo konji, ki niso obremenjeni s kmečkim delom, ampak jih rejci uporabljajo za rekreacijo oz. šport.

V petdesetih in šestdesetih letih so priprave poleg treninga s konjem vključevale tudi plesne vaje za štehvovce, ki so potekale v Prosvetnem domu v Savljah. Po tekmovanju je bilo namreč v

navadi, da so štehvovci zaplesali s svojimi dečvami, vendar se je to obdržalo le do leta 1964. Kasneje je namesto štehvovcev nastopila folklorna skupina, leta 2015 so se plesne vaje vrnile, a se obdržale le do leta 2019.

Navadno tekmuje med sedem in deset štehvovcev, fantov iz Savelj, Kleč in Ježice, ki ne smejo biti poročeni. Do osemdesetih let štehvovcev ni primanjkovalo. Teh je bilo okoli petnajst in fantje so se »borili«, da bi lahko prišli v tekmovalno ekipo.

Ena od sprememb v zadnjem času je tudi prehodni zlati kij, ki ga zmagovalec prejme od leta 2004 naprej, ko smo praznovali petdesetletnico posavskega štehvanja. Če štehvovec na tekmovanju zmaga tri leta zapored, zlati kij ostane njegov.

Od leta 2012 je v prireditvah vključen tudi prikaz stare kmetijske mehanizacije in nastopi različnih društev, v katere so vključeni okoliški prebivalci, s čimer se prireditve dodatno popestri.

Organizator štehvanja je od leta 1991 združenje Kmečka strojna skupnost Savlje-Kleče. Priprave na prireditve se začnejo nekaj mesecev prej. Vaščani Savelj in Kleč v prireditvah vložijo precej prostovoljnega dela. Stroške prireditve organizatorji poravnajo s pomočjo

sponzorjev (Mestna občina Ljubljana in okoliški podjetniki), veselice in srečelova. Veselica je po navadi v bližini tekmovanja, največkrat je bila pri Prosvetnem domu v Savljah. Dobitke za srečelov so organizatorji zbirali od vaščanov, kar se poleg donacij sponzorjev še danes počne. V preteklosti je bilo za štehvanje oz. veselico treba plačati simbolično vstopnino, a se je to v devetdesetih letih ukinilo in danes je prireditev brezplačna.

Do osemdesetih let so prireditev oglaševali s pomočjo plakatov, ki so jih izobesili v bližnji okolici Ljubljane. Časopisnih in radijskih oglasov ni bilo, zato so na ogled tekmovanja prišli predvsem ljudje iz bližnje okolice. Danes pa na štehvanje vabijo tudi s pomočjo sodobne informacijske tehnologije preko spleta. V zadnjih letih je opaziti, da so med publiko gledalci iz celotne Slovenije.

Pri ohranjanju posavskega štehvanja imajo veliko vlogo nekdanji štehrovci, ki so mentorji mlajšim generacijam, člani komisije in organizatorji. Prebivalci Savelj, Kleč in Ježice doživljajo štehvanje kot svojo in tradicionalno prireditev, predstavlja pomemben element lokalne identitete in prepoznavnosti.

Sklenemo lahko, da je štehvanje v Klečah, Savljah in na Ježici po presaditvi iz Ziljske

doline na ljubljanskem Posavju poglajno svoje korenine in se razvijalo skladno z lokalnimi navadami, prepričanji in možnostmi. To kaže že pridevnik posavsko, ki opozarja, da je tu štehvanje postalo prireditev s svojo tradicijo. Leta 2012 je bilo vpisano v register žive kulturne dediščine.

** Pri pripravi besedila smo si pomagali tudi z besedili o ziljskem in posavskem štehvanju Nika Kureta v knjigi Praznično leto Slovencev in člankom Nene Židov Kdor ne štehva, ni Posavc! Štehvanje v Savljah, Klečah in na Ježici v Ljubljani.*

Proga 66. posavskega štehvanja

POSAVSKO ŠTEHVANJE - NESNOVNA KULTURNA DEDIŠČINA LJUBLJANE IN SLOVENIJE

Leta 2003 je Unesco sprejel Konvencijo o varovanju nesnovne kulturne dediščine, ki naj bi prispevala k boljšemu ohranjanju in varovanju nesnovne kulturne dediščine, njenemu spoštovanju, dvigu zavedanja o njeni pomembnosti ter zagotavljala mednarodno sodelovanje in pomoč. Slovenija je Konvencijo ratificirala leta 2008, naloge koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine pa od leta 2011 opravlja Slovenski etnografski muzej, ki skrbi tudi za vpise v Register nesnovne kulturne dediščine Slovenije, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo RS. Do konca maja 2017 je bilo v Register vpisanih 57 elementov, med katerimi je od leta 2012 tudi posavsko štehanje.

Raziskave kažejo, da se ohranja predvsem nesnovna kulturna dediščina, ki jo skupnosti prepoznavajo kot »svojo«, ki jih zaradi njihovih »posebnosti« razlikuje od »drugih«, jim daje občutek identitete in kontinuitete ter jih povezuje s predniki. Varovanje nesnovne kulturne dediščine v duhu Unescove Konvencije ne pomeni njenega »zamrzovanja« v neki »primarni« obliki, saj jo skupnosti ob prenašanju iz roda v rod nenehno poustvarjajo in spreminjajo. Najpomembnejši ohranjevalci nesnovne kulturne dediščine so vsekakor njeni

nosilci, ki znanja, spretnosti in pomena prenašajo tudi na mlajše generacije.

Vse značilnosti nesnovne kulturne dediščine odsevajo tudi v posavskem štehanju, le da imamo tukaj še dodatno komponento – prenos dediščine v novo okolje. »Krivec« za prenos štehanja iz Ziljske doline v Avstriji je folklorist France Marolt, ki je želel leta 1935 prikazati štehanje na folklornem festivalu v Ljubljani. K sodelovanju je povabil izurjene mlade jezdece z Ježice in jih z Jankom Zwittrom iz Zahomca v Ziljski dolini pripravljaj na štehanje. Vendar Ježičani na festivalu niso sodelovali, saj je sovpadal s pravilom poljskih pridelkov, zato je Marolt prikaz štehanja izvedel z vojaškimi konji in z jezdecami iz Koroške.

Očitno so se ježiški fantje na enotedenskih vajah nad štehanjem tako navdušili, da so ga naslednje leto v nekoliko spremenjeni obliki in v gorenjskih narodnih nošah izvedli pred župniščem na Ježici. Konjeniško igro so izvzeli iz cerkvenih praznovanj in izdelali svoj pravilnik, po katerem je v ospredje stopil tekmovalni vidik, spremenili pa so tudi vloge nekaterih udeležencev in uvedli nekatere nove elemente. Leto kasneje so ježiški fantje v okviru 30. obletnice Prosvetnega

društva Trnovo v Ljubljani pred tamkajšnjo cerkvijo uprizorili štehanje, ki so si ga z velikim navdušenjem ogledali številni Ljubljančani.

Zasluge za obnovitev štehanja leta 1953 sta imela predvsem predvojni štehovc Janko Snoj z Ježice in folklorna skupina Prosvetnega društva Savlje-Kleče. Poleg fantov z Ježice so začeli štehati tudi fantje iz sosednjih Savelj in Kleč. Kljub tendencam »od zunaj«, da bi z uvedbo ziljskih noš, obrednih pesmi in plesov štehanje postalo bolj verna kopija ziljskega štehanja, so fantje sledili svojim pravilom, ki pa so jih po potrebi sproti dopolnjevali, spreminjali in prilagajali novo nastalim okoliščinam. Če bi se strogo držali pravil, ki so jih izoblikovali leta 1936, štehanja danes ne bi bilo več mogoče izvesti. Prvotno so smeli štehati le z delovnimi konji, ki so jih imeli pred drugo svetovno vojno na vsaki večji kmetiji. Ko pa je bilo za izpeljavo štehanja premalo delovnih konjev, so začeli uporabljati tudi športne konje lipicance. Fantje, ki nimajo svojih konjev, si jih za štehanje tudi izposodijo, nekaj fantov pa ima lastne konje, s katerimi se želijo izkazati na štehanju.

Od leta 1953 do leta 2017 so štehvali skoraj vsako leto, s predstavitvijo štehanja pa so sodelovali tudi na raznih prireditvah

v Ljubljani in drugje. Leta 1984 so za izvajanje štehanja dobili priznanje Turistične zveze Slovenije.

Posavsko štehanje je postalo na Ježici, v Savljah in Klečah najpomembnejši lokalni dogodek oziroma praznik. Ljudje sicer vedo, da je prišlo štehanje k njim iz Ziljske doline, vendar ga danes doživljajo kot »svojega« in »tradicionalnega«, kar niti ni tako čudno, če upoštevamo dejstvo, da ga letos organizirajo že sedeminšestdesetič. Na povezanost z Ziljsko dolino in tamkajšnjim štehanjem kaže poimenovanje ene od ulic v Savljah – Ziljska ulica.

Nehote pa se zastavlja vprašanje, kako je mogoče, da se je štehanje na Ježici, v Savljah in Klečah tako »ukoreninilo« in se vse do danes s prenosom iz generacije na generacijo ohranilo v okolju, ki je po drugi svetovni vojni v veliki meri izgubilo kmečki značaj, ki je le lučaj oddaljeno od blokovskih naselji (Bratovševa in Glinškova ploščad) in le nekaj kilometrov od središča Ljubljane. Zdi se, da sta soudeležba pri kreiranju pravil poteka štehanja in prilagajanje novo nastalim okoliščinam pomembna dejavnika, ki sta vplivala na to, da se je ohranilo do danes. Seveda pa štehanja ne bi ohranjali, če ne bi bilo pomembno za lokalno skupnost. Za prebivalce Ježice, Savelj in

Kleč je štehvanje pomemben del lokalne identitete in krajevne prepoznavnosti, na kar kaže tudi kip štehovca na konju in sod v naravni velikosti sredi Savelj, s čimer so leta 2014 obeležili šestdesetletnico štehvanja. Vsakoletne priprave na štehvanje prispevajo k povezovanju ljudi vseh generacij in k občutku pripadnosti skupnosti.

Prebivalci Ježice, Savelj in Kleč se zelo trudijo, da bi se štehvanje ohranjalo, za kar se zavzemajo tako starejši prebivalci, še posebno moški, ki so v mlajših letih tudi sami štehvali, kot tudi mladi, ki so odprli stran na Facebooku, kjer objavljajo informacije o štehvanju in zbirajo stare fotografije s štehvanj, leta 2015 pa so v Savljah postavili tudi stalno razstavo fotografij štehvanja, ki so jih zbrali med domačini.

Posavsko štehvanje je predmet raziskav, predvsem etnologov in kulturnih antropologov ter študentov Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani. V raziskavah Slovenskega etnografskega muzeja je bilo štehvanje dokumentirano s pomočjo fotoaparata in video kamere, opravljeni so bili intervjuji z organizatorji in štehovci, zbranih pa je bilo tudi nekaj predmetov, povezanih s štehvanjem, ki so bili leta 2012 na ogled na razstavi

Narodnega muzeja Slovenije Vitez, dama in zmaj. Štehvovski kij, plakat in spominski krožnik so bili objavljeni tudi v razstavnem katalogu. Za promocijo štehvanja kot ene od enot Registra nesnovne kulturne dediščine Slovenije skrbi Slovenski etnografski muzej v vlogi koordinatorskega varstva nesnovne kulturne dediščine Slovenije, za ohranjanje štehvanja kot ene od ljubljanskih turističnih prireditev pa tudi Mestna občina Ljubljana.

Glede na velik pomen, ki ga ima štehvanje v lokalni skupnosti in glede na zavzetost za njegovo ohranjanje tako starejših kot tudi mlajših prebivalcev in prebivalk Ježice, Savelj in Kleč se ni bati, da se ne bi ohranjalo še naprej!

Nena Židov, Slovenski etnografski muzej

Dečve lanskoletnega
66. Posavskega štehanja

*Simbolični krožnik letošnjega
67. Posavskega štehvanya*

PROGRAM 67. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA
SOBOTA 28 AVGUST 2021
SELANOVA ULICA, LJUBLJANA

14.00–15.00	zbiranje povorke in okraševanje konj ter vozov, pred shrambo Kmečke strojne skupnosti v Savljah zbiranje štehvovec in njihovih dečev
15.00–15.20	organiziranje v povorko
15.15–15.30	vožnja mimo Kleč in Savelj
15.30–15.55	zbor štehvovcev in dečev na prireditvnem prostoru – Selanova ulica, Ljubljana.
15.55–16.00	pozdravne besede predsednika Kmečke strojne skupnosti Savlje–Kleče, združenje, Zvoneta Milkoviča
16.00–16.10	Otvoritev 67. posavskega štehanja
16.00–18.00	potek tekmovanja Posavskega štehanja
18.00–18.30	razglasitev rezultatov in predaja venčka zmagovalcu
20.30–	zaključek štehanja z veselico in srečelov
ves čas prireditve	predstavitev kulturne dediščine, razstava kmetijske mehanizacije, orodja in opreme ...

**KMEČKA STROJNA SKUPNOST SAVLJE-KLEČE,
ZDRUŽENJE RAZPISUJE TEKMOVANJE:
67. POSAVSKO ŠTEHVANJE**

1. Posavsko štehvanje je tekmovanje štehvovcev iz Savelj, Kleč in Ježice.
2. Za izvedbo posavskega štehvanja bo Kmečka strojna skupnost Savlje-Kleče, združenje, imenovala organizacijski odbor.
3. Posavsko štehvanje bo 28. avgusta 2021 na travniku ob Selanovi ulici v Ljubljani.
4. Na posavskem štehvanju sodelujejo neporočeni fantje. Tekmujejo na neosedlanih konjih.
5. Vsak prijavljeni tekmovalec (štehovec) mora imeti dekle (dečvo).
6. Štehovec in dečva sta oblečena v gorenjsko narodno nošo.
7. Vsak štehovec ima za razbijanje soda (barigle) enako težak kij, ki ga dobi na žrebanju na dan štehvanja.
8. Prijavo za udeležbo na Posavskem štehvanju je treba posredovati odboru za izvedbo posavskega štehvanja pri Kmečki strojni skupnosti Savlje-Kleče, združenje, 20 dni pred štehvanjem.
9. Organizacijski odbor posavskega štehvanja bo za prijavljene štehvovce zagotovil ustrezno število konj.
10. Organizacijski odbor bo za izvedbo posavskega štehvanja imenoval štehvovskega mojstra, njegovo dečvo in ocenjevalno komisijo, ki jo sestavljajo štirje ocenjevalci.
11. Štehvanje se odvija v smeri urinega kazalca na zavarovani progi.
12. Štehvanje vodi in usmerja štehvovski mojster.
13. Organizacijski odbor bo na kol (štebeh) na višino približno 2 m namestil lesen sod (bariglo) obdan z lesenimi obroči.
14. Tekmovalci imajo glavno poizkusno štehvanje dva dni pred uradnim štehvanjem.

15. Na dan posavskega štehanja si štehvovci lahko ogledajo tekmovalno progo, vendar pri tem ni dovoljeno štehvati ali kako drugače razbijati sod.

16. Vrstni red štehvavcev bo naključno izžreban ob prisotnosti štehovskega mojstra oziroma vodje vaj najkasneje 14 dni pred štehanjem.

17. Ocenjevanje štehanja bo izvajala ocenjevalna komisija v skladu s pravilnikom o točkovanju.

18. Zmagovalec je štehvovec, ki bo izbral največje število točk.

19. Rezultati posavskega štehanja bodo objavljeni v najkrajšem možnem času po končanem štehanju.

20. Odbor za izvedbo štehanja bo imenoval razsodišče v sestavi: predsednik strojne skupnosti, vodja ocenjevalcev in predsednik organizacijskega odbora, ki bo presojalo o diskvalifikacijah in upravičenosti pritožb.

21. Štehvovci in njihove dečve lahko dajejo utemeljene pripombe na napake pri sojenju do 15 minut po razglasitvi rezultatov. Razsodišče bo pripombe takoj obravnavalo in jih upoštevalo ali zavrglo. Odločitev razsodišča je dokončna.

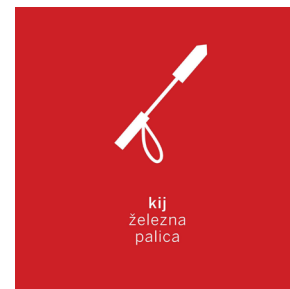
22. Nagrade za dosežene uspehe bo zagotovil organizacijski odbor. Najboljši štehvovec bo od štehovskega mojstra in njegove dečve dobil zmagovalni venček iz suhega cvetja in zlati kij. Vsi štehvovci prejmejo praktične nagrade in so počaščeni s kozarcem vina.

23. Štehvovec na tretjo zaporedno zmago prejme zlati kij v trajno last, če do treh zmag ne pride, pa mora zlati kij vrniti.

24. Štehvovec mora upoštevati navodila štehovskega mojstra.

Trenutek po udarcu,
štehovec **Aleksander Merhar**

PRAVILA IN TOČKOVANJE

- I. Jezdi se po vrstnem redu, kot je bilo izžrebano za vaje.
- II. Vsako prehitevanje na progi je prepovedano in štehavcu prekliče vse morebiti dosežene točke tekočega kroga.
- III. Jezdna oprema je samo z gurno pritrjena odeja – brez sedla, bigelnov ali ostrog.

IV. Kategorije točkovanja :

A. Tek konja:

1. galop	2 točki
2. kas ali hod	1 točka
* vsak še tako dober galop brez udarca ne šteje nič	

B. Udarec štehrovca:

1. zelo močan udarec po sodu	3 točke
2. srednji udarec po sodu ali udarec na ploč	2 točki
3. slab udarec, le božanje, le rob kija	1 točka
*glasen pok še ni nujno močan udarec!	

C. Izbijanje

1. Vsaka prelomljena doga (da se prelomi ali pade dol)	2 točki
2. Vsak presekan obroč (da pade dol)	3 točke
3. Celotno dno ali vrh soda	5 točk
4. Del dna ali vrha	2 točki
5. Razsutje soda (polovica soda ali več)	9 točk
*največje število točk enega kroga, ki jih štehrovce lahko prejme v tej kategoriji je 9.	

D. Spust štehrovca

1. Pravočasen spust (pred udarcem obe roki stran od konja)	3 točke

V. Pri enakem številu točk ima prednost štehrovce z več točkami v kategoriji izbijanje. Če je tudi to izenačeno, ima prednost štehrovce s težjim konjem.

VI. Štehrovski mojster po koncu ocenjevanja preveri in potrdi ocene sodnikov. Šele za tem se razglasi rezultate.

VII. Največje število doseženih točk daje pravico štehrovcu do naziva štehrovski prvak – zmagovalec.

posavec
konj

(S) sod nasajen na barigli

(M) štehovski mojster

(Š) starter

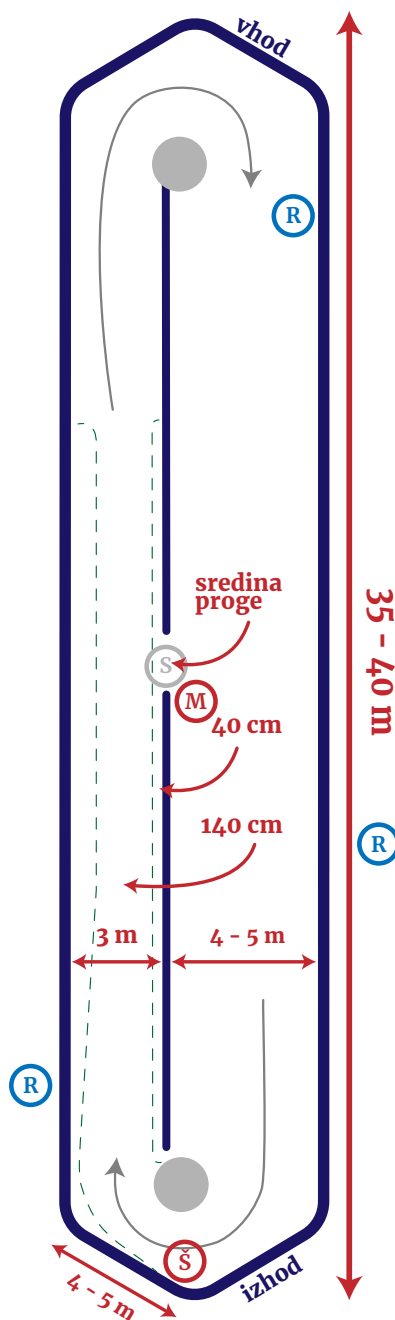
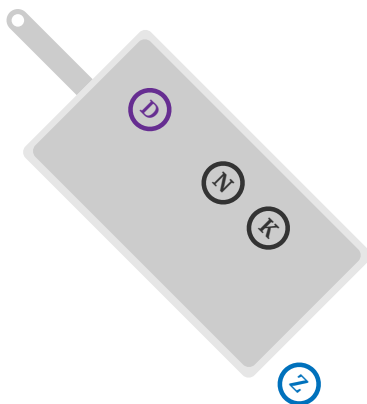
(D) dečve

(N) napovedovalci

(K) ocenjevalna komisija

(Z) zdravnik

(R) redar

ORGANIZACIJSKI ODBOR 67. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

MILKOVIČ Zvone	predsednik
AVŠIČ Ambrož	član
AVŠIČ Marko	član
ČEMAŽAR Matija	član
ČEMAŽAR Rok	član
ČIŽMAN Primož	član
DEČMAN Stane	član
GRAD Brane	član
KLEMEN Franci	član
KOSMAČ Marko	član
KUŠAR Drago	član
SEVER Marjan	član
SMOLIČ Jure	član
ŠKERL Andrej	član
ZATLER Neža	članica
ZATLER Pavel	član
ZATLER Kancijan	član in vodja vaj

ČASTNO RAZSODIŠČE 67. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

KLEMEN Franci	predsednik
KUŠAR Drago	član
MILKOVIČ Zvone	član

OCENJEVALNA KOMISIJA 67. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

ČEMAŽAR Matija
ČEMAŽAR Filip
ŠKERL Andrej
DOVČ Gašper

REZULTATI 66. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

KOSMAČ Matic	158 točk
TOMAŽIČ Matej	144 točk
KLEMEN Anton	134 točk
JENKO Domen	126 točk
NOVAK Matej	122 točk
MERHAR Aleksander	117 točk
KAJDIŽ Jan	101 točka

ŠTEHVANJE V ŠTEVILKAH

ŠTEVILO NASTOPOV

ČERIN Ivan	16
ČEMAŽAR Matija	14
KLEMEN Peter	11
KLEMEN Janez	8
KOSMAČ Matic	8

ŠTEVILO ZMAG

ČEMAŽAR Matija	8
KLEMEN Peter	4
KLEMEN Janez	3

ZMAGOVALCI PREJŠNJIH LET

1998	ČEMAŽAR Matija
1999	ČEMAŽAR Matija
2000	ČEMAŽAR Matija
2000 Postojna	ČEMAŽAR Matija
2001	ČEMAŽAR Matija
2002	ČERIN Miha
2003	ČEMAŽAR Matija
2004	ČERIN Ivan
2005	ČEMAŽAR Matija
2006	ČEMAŽAR Matija
2007	KLEMEN Janez
2008	BUČAR Anže
2009	KLEMEN Peter
2010	KLEMEN Janez
2011	ČERIN Ivan
2012	KLEMEN Peter
2013	KLEMEN Peter
2014	KLEMEN Janez
2015	KLEMEN Peter
2016	KLEMEN Anton
2017	JENKO Domen
2018	JENKO Domen
2019	KOSMAČ Matic
2020	KOSMAČ Matic

PODATKI O ŠTEHVOVCIH IN NJIHOVE DEČVE

67. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

štehvovec	št. nastopov	št. zmag	ime konja	lastnik konja	dečva	predhodne uvrstitve
KOSMAČ Matic	8	2	Iskra	KOSMAČ Marko	ERJAVEC Neja	2, 5, 5, 6, 3, 2, 1, 1
TOMAŽIČ Matej	7	/	Žuža	TOMAŽIČ Matej	ČIŽMAN Barbara	4, 3, 3, 2, 3, 2, 2
KLEMEN Anton	5	1	Souzi	KLEMEN Peter	KREČIČ Jera	1, 2, 4, 3, 3
JENKO Domen	5	2	Miša	KUŠAR Martin	ŠTEBEJ Tajda	2, 1, 1, 4, 4
MERHAR Aleksander	4	/	Allegra	AVŠIČ Marko	MARINČEK Pia	4, 5, 7, 6
KAJDIŽ Jan	1	/	Gaetana	AVŠIČ Marko	MERHAR Manca	7
NOVAK Matej	1	/	Živa	ČERIN Ivan	TOMAŽIČ Ana	5
ŠTEBEJ Martin	1	/	Zora	ZAJC Gustav	TOMAŽIČ Lucija	5

štehvovec
tekmovalec

dečva
spremljevalka

Štehvovski mojster
Žena štehvovskega mojstra

KLEMEN Peter
KLEMEN Tjaša

*Komentatorska klop 66. Posavskega štehvaja,
Barbara Imperl in Marko Avšič*

ZAHVALE

Mestna občina Ljubljana, Oddelek za varstvo okolja. Odsek za razvoj podeželja in upravne zadeve.

Mestna občina Ljubljana. Četrtna skupnost Posavje

Turizem Ljubljana

PGD Ježica

Nena Židov, SEM

ETIS, d.o.o.

ELES, d.o.o.

Keramika Gantar, d.o.o.

Prima, d.o.o.

Stami, d.o.o.

Društvo izbranih prijateljev narodnih noš

Javna razsvetljava, d.d.
C&G, d.o.o.

Kmetijska zadruga Metlika
Konjeniško društvo Barje

Konjeniško društvo Sostro

FS Kolovrat

Transport Šuštar, d.o.o.

Unibiro, d.o.o.

Osnovna šola Danile Kumar

ŽPZ Magdalena

MPZ Medvode

Mažoretke Ljubljana

OTK SOSESKA, starodobniki

Krajani Kleč, Savelj in Ježice

Kaj je bil tvoj glavni razlog za udeležbo in tekmovanje na Posavskem štehvanju?

“Moj glavni razlog za sodelovanje na posavskem štehvanju je bil tradicija, saj so tudi moji predniki štehvali in prav to sem si želel nadaljevati.”

Česa si štehvovec ob nastopu na Posavskem štehvanju najbolj želi?

“Vsak štehvovec si najbolj želi, da bi se čim bolj odrezal in da le ne bi prišlo do kakršnekoli poškodbe, bodisi sebe, bodisi kobile.”

Kako se pripravite, da med vajami oziroma na tekmovanju pride do čim manj poškodb?

“Na vajah je pomembna uporaba zaščitne opreme, kot so rokavice, čelada in primerna oblačila. Ravno vaje izkoristimo za kakšne poskuse, saj z njimi ugotovimo, kaj je učinkovito, to pa potem koristimo tudi na tekmovanju. Nekateri se naučimo tudi, kako varno pasti s konja. Pri vajah se tudi konji bolj privadijo na jahača, s tem pa pride do manj napak.”

Kot večletni, izkušeni, lastnik konja/-jev nam lahko poveš, ali se njegova prehrana v dneh pred štehvanjem kaj razlikuje glede na povprečno dnevno prehrano?

“Da, hrana konja se spremeni, saj konj porabi več energije, zato potrebuje tudi nekoliko drugačno prehrano. Po navadi se zato poveča količina hrane in prehranskih dodatkov. Kalorično močnejša hrana pripomore k boljši zmogljivosti konja, sam pa svoji kobilici dodam tudi oves.”

Na kaj vse je potrebno paziti, da se kobilica ne poškoduje, in kako pogosto jo pregledaš?

“Paziti je potrebno, da je teren urejen, v smislu, da na tleh ni ostrih predmetov. Na makadamskih površinah se lahko kamenčki zataknejo v kopita, kar je za konja lahko neudobno ali celo boleče. Paziti je potrebno tudi na neravna tla in na razne ovire. Konj ima neposredno pred sabo nekoliko slabši vid in hitro se zgodi, da se spotakne in poškoduje. Preglede svoje kobile opravljam pred in tudi po vaji, v primeru, da opazim kaj posebnega, pa tudi vmes.”

Kako se obnaša konj, če ga jaha neizkušena oseba – ali to opazi?

“Konj velikokrat opazi jahača, prav tako pa lahko začuti strah. Lahko se zgodi, da pokaže svoje muhe in na različne načine poskusi ugotoviti, kako se bo jahač odzval.”

Z dvema uvrstitvama na drugo mesto si bil v zadnjih sedmih letih največkrat zelo blizu zmage. Kaj meniš, da je manjkalo? Morda le kanček sreče ali si tudi sam delal napake?

“Brez napak ne gre, morda pa je manjkalo tudi nekaj sreče. Vseh točk vedno ne moreš dobiti, tudi če se maksimalno potrudiš.”

Ali pri vajah nameniš največ časa moči, natančnosti ali galopu? Katera kategorija se ti zdi najpomembnejša?

“Za dobro izvedbo udarca mora biti galop dober, na kar se kobilica navadi že zgodaj v procesu urjenja oziroma vaje. Pri udarcu je pomembno, da udariš s špico kija, saj le tako zarežeš v

sod. Vsekakor menim, da so vse kategorije so pomembne, če se želiš dobro odrezati tako na vajah, kot tudi na tekmovanju.”

Ali imaš na dan štehvanja kakšne posebne priprave?

“Na dan štehvanja se dobro spočijem in najem. Tako kot ostali očistim in pripravim konja, nadenem pa mu posebno štehvovsko uzdo in podsedelnico.”

Kdo od tekmovalcev ti predstavlja največjo konkurenco? Zakaj?

“Matic Kosmač, saj ima dobro pripravljenega konja in močne udarce. Če bo imel še kaj sreče, ima dobre možnosti za (ponovno) zmago.”

Za štehvanje je vsako leto potrebno postaviti tudi vadbeno progo. Koliko časa vam vzame priprava, kdo sodeluje in kako poteka postavljanje?

“Postavljanje vadbene proge nam vzame približno 10 ur (cel dan), odvisno od tega, koliko nas je. Teden pred štehvanjem se štehvavci dobimo, gremo po mlaje, pripravimo lesene stebre in postavimo ogrado na samem prizorišču tekmovanja. Sproti narežemo tudi leskove veje, s katerimi izdelamo usmerjevalno ograjo na progi. Kasneje pripeljemo tudi dve slamnati bali, ki jih postavimo na začetek in konec proge.”

Na tekmovanju prejmete jeklene kije, ki pa ne smejo biti nabrušeni. Kako se le-ti obnesejo po močnih udarcih?

“Kiji se vsako leto nekoliko poškodujejo, zato so vsako leto na novo prebarvani. Največkrat se kij zvije, predvsem ko pride do nepravilnega udarca po sodu. Na vajah uporabljamo sod, ki ima debelejšo dugo, vezane z jeklenimi obroči. Na tekmovanju pa so za razliko od vadbenih obroči leseni, prav tako pa je tudi manj udarcev.”

Imaš namen tekmovati tudi v prihodnjih letih?

“Ja, zakaj pa ne. Upam, da bodo tudi trenutni sotekmovalci ostali še vsaj nekaj let.”

štehvovec **Matej Tomažič**

KSSSKZ - KMEČKA STROJNA SKUPNOST SAVLJE-KLEČE, ZDRUŽENJE
SAVLJE 101, 1000 LJUBLJANA
stehvanje@gmail.com
stehvanje.wixsite.com/stehvanje
www.facebook.com/posavskostehvanje
www.youtube.com/stehvanje

register nesnovne
kulturne dediščine

